

הפצצה האטומית הערבית אפשרית בעתיד הקרוב

שום דבר אינו מפתיע בפרשה זו, מלבד האפתעה עצמה. נדמה שאין גבול לכושרן של ממושחותינו להיות מופתעות.

הופתענו עליידי ריכוז הצבא המצרי במאי 1967. הופתענו עליידי חזרת הטילים הסובייטיים למצריים, אחרי שהפצצנו אותה ברוב חוכמתנו, בעומק. הופתענו עליידי ההתקפה ביום-הכיפורים. הופתענו עליידי היעילות הפיתאומית של גשקי הנפט הערבי.

עכשיו הופתענו עליידי נכונות האמריקאים הספק למצריים חומר גרעיני.

וכאשר אנחנו מופתעים, אנו מגיבים בחוסר-היגיון. ועקרת היסטוריות מכאן, והודעות-הרגעה מטופשות מכאן.

מדוע אנחנו מופתעים מתידי? מדוע מדהים אותנו כל מיפנה מדיני וצבאי?

אנשים פשטניים מחפשים תשובה פשטנית: המודיעין נכשל, יש מהדל, המודיעין הצבאי לקוי, והמודיעין המדיני אינו קיים כלל.

זה נכון, כמובן. אבל אין צורך במערכת-מודיעין מתוחכמת כדי לחזות מראש התפתחויות גדולות.

אנחנו מופתעים, מפני שאיננו מוכנים להתמודד בעוד מועד עם הבעיות הגדולות והמכאובות של עתידנו האומי.

איננו יודעים דבר מראש, מפני שאיננו רוצים לדעת. אף אחת מממשלות ישראל עד כה לא היתה ערוכה לבדיקת האפשרויות והסכנות של העתיד בעוד מועד.

כי כל ממשלות ישראל צולעות אחרי המאורעות. הן פועלות על-פי הכלל: "דייה לצרה בשעתה". וכאשר באה הצרה, מתחילה ההתרועעות.

אדא שאז זה תמיד מאוחר מדי.

כך קרה גם הפעם. אפתעה טוטאלית. ההחלטה האמריקאית נפלה על ראשינו

איך? הוא לא יכול היה להגיש לנשיא אל-סאדאת את חזי-האי טיני תמורת שלום יציב. המנהיגים הפרגמטיים של ישראל עדיין לא התליתו על כך.

פעם הציעה ארצות-הברית למצריים לבנות לה סכר גבוה באסואן. אולם שר-החוזק דאז, ג'ון פוסטר דאלס, השתגע, וביטל את ההצעה. הסובייטים קפצו על המציאה, בנו את הסכר, והשתלטו על מצריים במשך קרוב לעשרים שנה.

כדי להעביר את מצריים מן המחנה הסובייטי למחנה האמריקאי, ולהבטיח לארצות-הברית אספקה בלתי-מופרעת של הנפט הדרוש לקיומה בשנים הקרובות, היה על ניקסון-קיסינג'ר לתת למצריים משהו גדול מאוד. **אובייקט שיהיה תואם את גודל המיפנה.** משהו שישמש את הלבבות. משהו שיהווה סמל של מעמד בינלאומי.

משהו שיוכיח כי אנוואר אל-סאדאת גואל את מצריים מן השיעבוד לעוני, כשם שגמאל עבד-אל-נאצר שיחרר אותה מכלי ההשפלה הלאומית.

הפיתרון התבקש מעצמו: כור אטומי.

שפכה, ועוד יישפכו, מיליוני מלים על הכוונות האמיתיות של אל-סאדאת, על ההשלכות הביטחוניות

של הכור, על טיב התנהגותם של ניקסון וקיסינג'ר. כל המילים הללו אינן מוסיפות ואינן גורעות.

אמריקה פועלת לפי האינטרסים שלה. יתכן שחזירתה למצריים, אף במחיר זה, מועילה לשלום.

מצריים יכולה לרכוש כור ו/או מדענים ו/או ידע גם בכדי-המועצות — וארצות-הברית לא יכלה לאבד הזדמנות זו — כפי שעשתה בפרשת סכר אסואן.

אנוואר אל-סאדאת רוצה לשקם את מצריים, ויתכן מאוד שהוא מבקש באמת לנצל את הכושר הגרעיני למטרות-שלום בלבד.

אך אין ספק שמיפנה זה מגביר גם את הכושר המצרי לייצר פצצה אטומית. הפצצה האטומית הערבית שוב איננה חלום של סופי-הדורות. היא אפשרות לעתיד הקרוב.

סוף-סוף יצטרפו גם מנהיגינו הפרגמטיים להתמודד עם מצב חדש זה.

הוא משנה את כל בעיות הביטחון, ואת כל בעיות השלום. "גבולות הביטחון" הופכים לבדיחה. "ההיחזות הביטחונית" שייכת לעידן החזיונותי.

השלום, שנראה דרביים כעניין של מדי-תרות, הפך לצורך של קיום.

לא עוד עניין ל"ישיבה", ל"אידיאליסטים". עניין "פרגמטי" של חיים ומוות.

ענינה כה זול, עד שתהיה בהישגידה של כה מדינה קטנה. יהיה זול יותר להצטייד במחסן גרעיני מאשר לחמש צבא שיגדתי במטוסים ובטנקים, שמחירם מרקיע שחקים.

לפני סוף המאה חתיה הפצצה כה זולה וקטנה, עד שאפשר יהיה להכניסה למיזוודה. כל אירגון עשיר, כמו המאפייה האמריקאית או מחתרת רצינית, יוכל להשיגה.

שאל האיש: האם אין ישראל מבינה את הסכנה התמונה בהתפתחות זו לעצם קיומה?

(מאז הפרסומו כמה מחקרים על נושא זה. מדוען הגרעין האמריקאי תיאודור טילור, העריך שיש כעת בעולם כאלף מדענים, המסוגלים לייצר פצצות אטומיות בתנאים פרימיטיביים. די בשישה ק"ג פלוטוניום, או ב-17 ק"ג אוראן-235, כדי לייצר פצצה בסדר-גודל הדרוש להשמדת גושדן.)

בין ששת-הימים ויום-הכיפורים, היו רבים מאיתנו מודעים לסכנה זו, אף שלא הרבינו לדבר ולכתוב על כך בפומבי. היה זה אחד הגורמים שהמריצו אותנו להזהיר כי "הזמן אינו פועל לטובתנו".

היתה לנו עליונות צבאית, שנשענה על עליונות הלוחם הטכנולוגי: טייס מול טייס, שירונאי מול שירונאי, ימאי מול ימאי, אך הגורם האנושי הולך ופוחת במלחמה המודרנית. בא תורן של מערכות-יגסק, שאפשר לרכשן בחוץ ולהפעילן על-ידי צוותים קטנים, מקומיים או זרים.

הטיד שהטביע את אח"י "אילת" פתח עידן חדש. הטילים שיצרו מטרות אוויריות מעץ לראשי-הגשר המצרי ביום-הכיפורים היו תמרוז נוסף בדרך זו.

מי שראה התפתחות זו בעיניים פקוחות, היה מסוגל להסיק את המסקנה: יוזמת-שלום מיידית, פעולה נימרצת לשינוי פני המצב המדיני ולעיקור הסיכסוך הישראלי-ערבי, לפני שישתנו מרכיבי-היסוד של ביטחוננו הלאומי.

אדם הממשלות שלנו לא הרחיקו ראות

אור אדום

מקצה-האף של ראשי-הממשלה. זה נקרא פרי-גמטיום, ונחשב אצלנו לשיא החוכמה המדינית.

למחרת מולחמת יום-הכיפורים הצטייר העידן האטומי באותיות של אש על הקיר. **הסנין הייכל פירסם ב"אד-הראם" מאמר ארוך, מנומק ורציני, בו קרא לייצור פצצה גרעינית ערבית.**

היה זה מאמר היסטורי. אין זה מיקרה שהעולם הזה היה העיתון היחיד שמצא לנכון לפרסמו במלואו. העיתוי לא היה מיקרי. את הסנין הייכל הגיעו שני שיקולים סבירים:

ראשית, הפעלת נשק-הנפט הפכה את העיר לב הערבי למעצמה כלכלית כבירה. מטר של זהב יורד על מדינות-ערב, והוצאות הייצור של פצצה גרעינית הפכו לגורם כמעטי-שוויוני.

שנית, המלחמה הרסה את תדמיתו של צה"ל כצבא שאין לנצחו. הערבים החלו הוגים באפשרות של ניצחון ערבי בשדה-הקרב. מכאן הוביל רק צעד קטן למחשבה הבאה: אם ינחלו הישראלים מפלה בשדה-הקרב, האם לא יפעילו פצצה גרעינית נגד מטרות כמו קאהיר, אסואן או דמשק? ומכאן: הצורך בפצצה גרעינית ערבית, שתוכל לשמש כגורם-ארתעה, לפחות.

באותה שעה פעל מועמר קדאפי למען קבלת החלטה כל-ערבית ברוח זו. בהרימו את שני דגליו — הדגל הירוק של הקנאות המוסלמית והדגל המוזהב של הכנסות-הנפט — קרא לייצור הנשק האחד שיבטיח פיתרון סופי.

היה ברור שהערבים יכזיבו עתה לקנות ידע גרעיני או כורים גרעיניים בארצות שונות. ההתפתחויות האלה היו צריכות להדליק אור אדום במערכות החוץ והביטחון של ישראל. אבל מנהיגי ישראל היו עוסקים בשאלות הרוח-יעולם כגון "מיהו יהודי". אלה היו שאלות אקטואליות. ומנהיגינו הם, כידוע, פרגמטיים.

מעני הנרי הראשון במזרח-התיכון לא נועדו רק להשיג הפרדת-כוחות, בדרך לשלום. הם נועדו גם לחלל שינוי היסטורי ביחסיה-הכוחות הגלובאליים. המטרה העליונה היתה לרכוש את מצריים, שהיא ארץ-הלב של העולם הערבי.

האמריקאית, העוסקת במערכות מדיניות ואיסטרא-טיות. הוא בא לסקור את דעתם של ראשי הייצור במרחב על בעיות העידן הגרעיני.

האם מודאג האזרח הישראלי מן האפשרות שהעולם כולו עלול להיחרב במלחמה גרעינית בין המעצמות? — אמרתי שאין דבר המדאיג את האזרח הישראלי פחות. מבחינתו, יכול העולם כולו להיחרב, כל עוד אין הדבר פוגע במדינת-ישראל. מה עשה העולם למעננו, בשואה? האם מודאג האזרח הישראלי מן האפשרות שבקרוב תהינה פצצות גרעיניות בידי הערבים? — השבתי שהאזרח הנ"ל אינו מודאג. מפני שאינו מעלה זאת על דעתו.

אז פיתח בפני המדען האמריקאי את התחויות הרווחות בחוגים המצומצמים של מומחי-הגרעין: **תוך שנים מעטות, יהיה ייצור הפצצה הגר-**

כמו הפצצה האטומית על הירושימה — כרעם כיום בחיר.

ל ברדעת ידע מזה זמן רב שאי-אפשר לעצור את העידן הגרעיני על סף המרחב שלנו. היו שהציעו לנצל את העליונות הישראליה הזמנית בשטח הטכנולוגי, כדי להבטיח בעוד מועד פירון אטומי של המרחב כולו.

דווקא אליעזר ליבנה, בהתקף בלתי-רגיל של שפיות הודעת, עמד בראש ועד ציבורי שהטיף לפיתרון זה — לפני שלקה בהתקף של טירוף לאומני חשון-מרפא.

אך איש לא התייחס להצעה זו ברצינות. מה פיתאום? לנו יש אופציה גרעינית. לנו יש הכושר הטכנולוגי המדעי, השקפנו בזה הרבה מאמץ וכסף. הערבים — הרי הכל יודעים שאין הם מסוגלים לעשות דבר. זהו עם פרימיטיבי, מפגר ללא-תקנה, עני מרוד.

יומה ישראליה נמרצת לשירוף אטומי של המרחב יכ" לה להצליח — לפני שניגשנו לפיתוח האופציה הי אטומית שלנו.

כל זה לא נבחן מעולם ברצינות. איש לא היה מוכן להתחמק עם הבעייה. לשם מה לבזבז זמן על בעיות שאינן אקטואליות?

אנחנו עם פרגמטי. יש לנו ממושכות פרי גמטיות. הן מתחילות לחשוב על בעיות גרעיניות רק כשהפצצה הערבית מוכנה, בראש טי ערבי, המבויז לעבר תהיאביב.

לפני כמה שנים ביקר אצלי נציג של חברת ראנד האמריקאית, העוסקת במערכות מדיניות ואיסטרא-טיות. הוא בא לסקור את דעתם של ראשי הייצור במרחב על בעיות העידן הגרעיני.

האם מודאג האזרח הישראלי מן האפשרות שהעולם כולו עלול להיחרב במלחמה גרעינית בין המעצמות? — אמרתי שאין דבר המדאיג את האזרח הישראלי פחות. מבחינתו, יכול העולם כולו להיחרב, כל עוד אין הדבר פוגע במדינת-ישראל. מה עשה העולם למעננו, בשואה? האם מודאג האזרח הישראלי מן האפשרות שבקרוב תהינה פצצות גרעיניות בידי הערבים? — השבתי שהאזרח הנ"ל אינו מודאג. מפני שאינו מעלה זאת על דעתו.

אז פיתח בפני המדען האמריקאי את התחויות הרווחות בחוגים המצומצמים של מומחי-הגרעין: **תוך שנים מעטות, יהיה ייצור הפצצה הגר-**